

Τρία χάνια στα Γιάννενα: προς ένα νέο οικοσύστημα
συγκατοίκησης ανθρώπων και ζώων στην πόλη

Τρία χάνια στα Γιάννενα: προς ένα νέο οικοσύστημα
συγκατοίκησης ανθρώπων και ζώων στην πόλη

Διπλωματική Εργασία
Ζωή Χάσκου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Κατερίνα Κοτζιά

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Πολυτεχνική Σχολή
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ακαδημαϊκό έτος 2024-25
Ιωάννινα, Σεπτέμβριος 2025

Περιεχόμενα

Περίληψη2

Εισαγωγή3

Μέρος Α΄ - Ανάλυση και Τεκμηρίωση

A.1. Τα χάνια της πόλης των Ιωαννίνων5

A.2. Οι φοιτητικές εστίες του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων10

A.3. Το ζήτημα των αδέσποτων ζώων στα Ιωάννινα11

Μέρος Β΄ - Αρχιτεκτονική Πρόταση

B.1. Το τοπογραφικό της πρότασης13

B.2. Η πρόταση στο χάνι Βρόσγου14

B.3. Η πρόταση στο χάνι Ζαραβίνα24

B.4. Η πρόταση στο χάνι Μανέκα28

Βιβλιογραφία - Δικτυογραφία38

Περίληψη

Η εργασία αφορά τον επανασχεδιασμό τριών χανιών σε χώρους φοιτητικών εστιών και καταφυγίου αδέσποτων ζώων στα Ιωάννινα. Η συνύπαρξη φοιτητικών εστιών και καταφυγίου αποτελεί άμεση αναφορά στον τύπο του χανιού, του οποίου η λειτουργία ήταν να φιλοξενεί ανθρώπους και ζώα. Στόχος της εργασίας είναι ο σχεδιασμός επιπλέον φοιτητικών κατοικιών για τους φοιτητές του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και η δημιουργία περισσότερων χώρων φιλοξενίας για αδέσποτα ζώα, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση του κτιριακού αποθέματος στο ιστορικό κέντρο της πόλης. Η πρόταση έχει εστιάσει στο σχεδιασμό χώρων που προωθούν την κοινωνικοποίηση και την αλληλεπίδραση μεταξύ των φοιτητών που διαμένουν στις εστίες, αλλά και επιτρέπουν στην κοινότητα να εισέλθει σε αυτούς.

Λέξεις κλειδιά: χάνια, φοιτητικές εστίες, καταφύγιο αδέσποτων ζώων, επανάχρηση, αξιοποίηση, ενεργοποίηση κτιριακού αποθέματος, αλληλεπίδραση.

Εισαγωγή

Η πρόταση της διπλωματικής εργασίας αφορά το σχεδιασμό φοιτητικών εστιών και καταφυγίου αδέσποτων ζώων στην πόλη των Ιωαννίνων. Η επιλογή για μια πρόταση επανάχρησης έγινε με σκοπό την ενεργοποίηση του εγκαταλελειμμένου κτιριακού αποθέματος και την αξιοποίηση χώρων που αποτελούσαν βασικό στοιχείο της πόλης στο παρελθόν, δηλαδή τα χάνια. Βασική πρόθεση αποτέλεσε επίσης η διάχυση των φοιτητικών εστιών στο κέντρο της πόλης για τη διευκόλυνση των φοιτητών, όπως και η αύξηση των χώρων φιλοξενίας αδέσποτων ζώων. Ο συνδυασμός των δύο λειτουργιών είχε ως σκοπό την μεταφορά της τυπολογίας του χανιού και της χρήσης του ως χώρος φιλοξενίας ανθρώπου και ζώου στα σημερινά δεδομένα.

Για τη χωροθέτηση των παραπάνω λειτουργιών επαναχρησιμοποιήθηκαν υφιστάμενα τμήματα των κτιριακών συγκροτημάτων των χανιών Βρόσγου και Μανέκα, ενώ σχεδιάστηκαν επιπλέον κτιριακές δομές. Στο χάνι Ζαραβίνα, στο οποίο δεν έχει απομείνει κάποια δομή από το παρελθόν, η πρόταση σχεδιάστηκε εξ ολοκλήρου από την αρχή. Τα συγκεκριμένα οικοπέδα επιλέχθηκαν επειδή βρίσκονται σε ελάχιστη απόσταση μεταξύ τους, γεγονός που επιτρέπει την αντιμετώπισή τους ως ενιαίο κτιριακό σύνολο.

Κατά το σχεδιασμό της πρότασης, δόθηκε έμφαση στη δημιουργία χώρων που προωθούν την αλληλεπίδραση μεταξύ της κοινότητας και των φοιτητών που διαμένουν στις εστίες, όπως χώροι εκδηλώσεων, μελέτης, workshop, χώροι πλυντηρίων αλλά και υπαίθριοι χώροι. Ακόμη, η διαμπερότητα των οικοπέδων ενισχύει την εξωστρέφεια των κτιριακών συνόλων, με την πόλη να εισέρχεται μέσα σε αυτά, αντί να βρίσκονται αποκομμένα στον αστικό ιστό.

Η εργασία οργανώνεται σε δύο μέρη: την ανάλυση και τεκμηρίωση της πρότασης και την ίδια την σχεδιαστική πρόταση. Το πρώτο μέρος συνίσταται από τρία κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο κάνει αναφορά στον κτιριακό τύπο των χανιών και την παρουσία τους στην περιοχή των Ιωαννίνων. Παρουσιάζονται οι θέσεις κάθε χανιού που υπήρξε στην πόλη κατά τον 19ο αιώνα, όπως επίσης και το ποια από αυτά διατηρούνται σήμερα. Τέλος, αναφέρονται μερικά στοιχεία για τα χάνια τα οποία επιλέχθηκαν για την πρόταση. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η χωροθέτηση και η κατάσταση των υφιστάμενων εστιών, όπως και η πολιτική που ακολουθείται για τη λειτουργία τους. Το τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο του πρώτου μέρους αναφέρεται στην κατάσταση που επικρατεί αυτήν την περίοδο στα Ιωάννινα όσον αφορά τα αδέσποτα ζώα και στο ποια μέτρα έχουν παρθεί για τη βελτίωση αυτής.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας αφορά τη σχεδιαστική πρόταση. Αρχικά, παρουσιάζεται το ποια κτίρια επιλέχθηκε να διατηρηθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν, ποια αφαιρέθηκαν και ποια προστέθηκαν. Η παρουσίαση των προτάσεων γίνεται με διαφόρων τύπων σχέδια (κατόψεις, τομές, όψεις, αξονομετρικά), αλλά και με αναπαραστάσεις που έχουν ως στόχο να μεταφέρουν την ατμόσφαιρα και τις χωρικές ποιότητες.

Μέρος Α' - Ανάλυση και Τεκμηρίωση

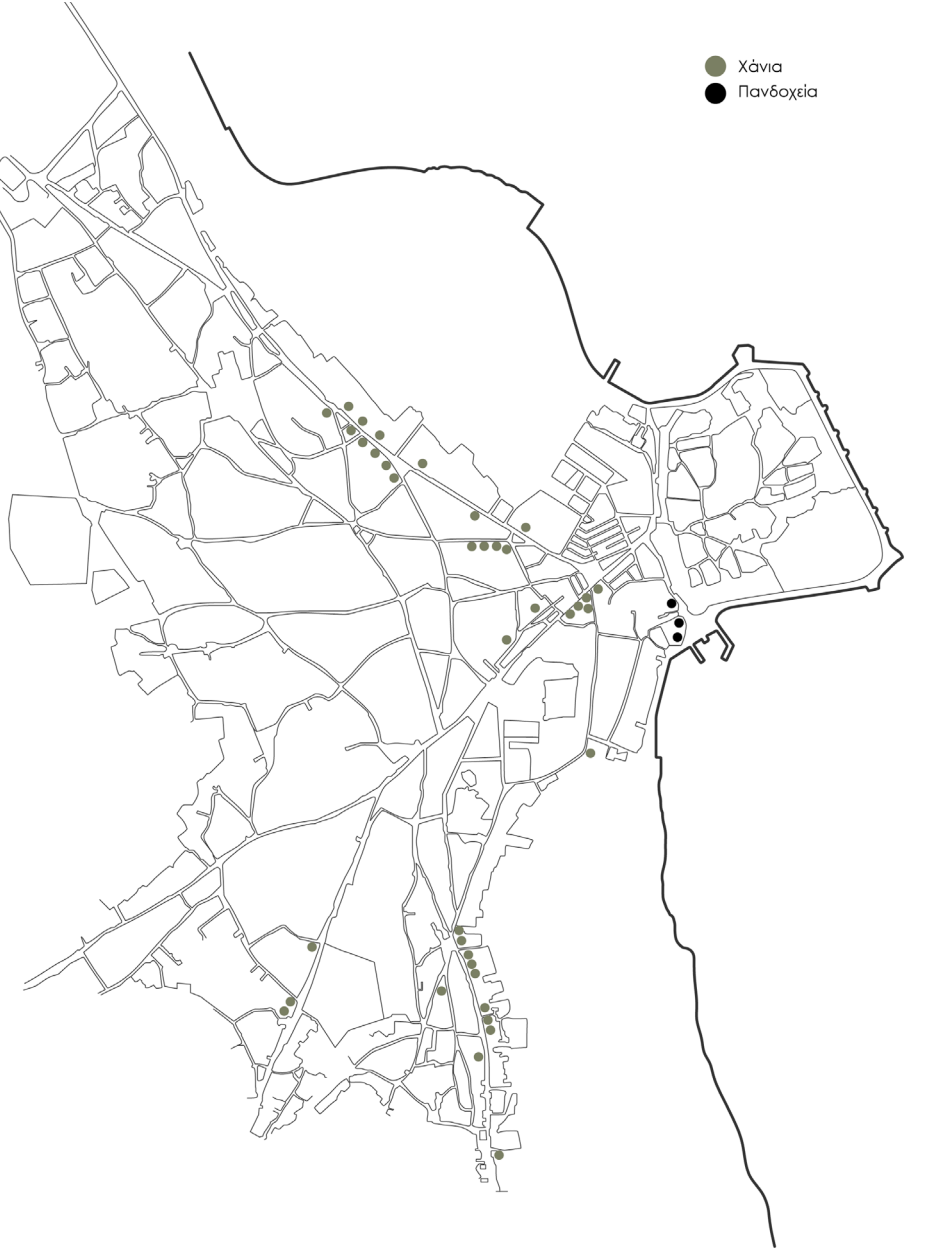
A.1. Τα χάνια της πόλης των Ιωαννίνων

Τα ταξίδια των εμπόρων πριν την διάδοση των μηχανοκίνητων μέσων μεταφοράς ήταν μακρά και εξαντλητικά, οπότε η ύπαρξη σταθμών διανυκτέρευσης ανά διαστήματα ήταν απαραίτητη. Το χάνι αποτελούσε έναν ιδιαίτερα διαδεδομένο τύπο τέτοιου σταθμού, τόσο στον ελλαδικό χώρο, όσο και στην Ασία. Ο όρος "χάνι" έχει τις ρίζες της στην περσική λέξη «khan» και υποδηλώνει χώρο προσωρινής διαμονής. (Encyclopedia of Islam)

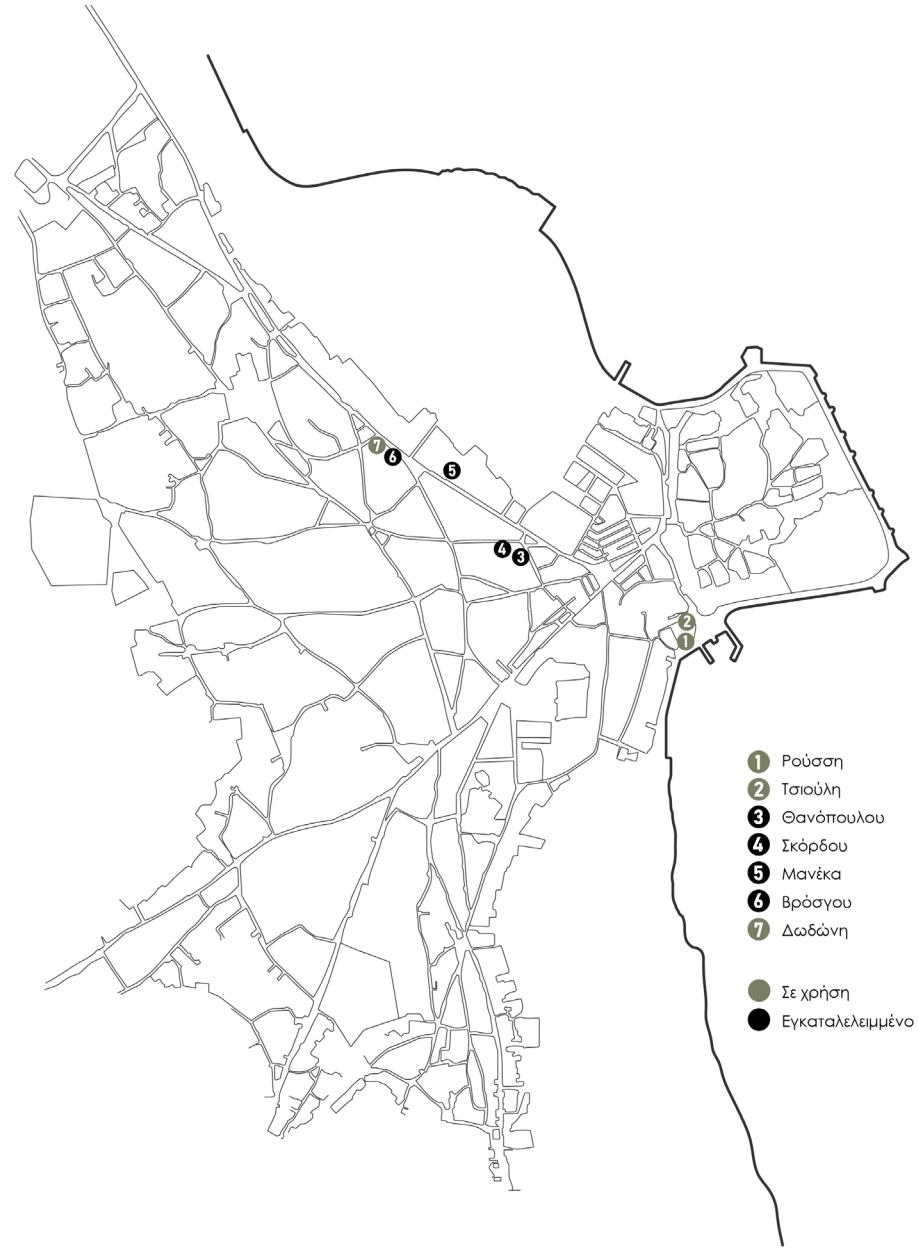
Στην περιοχή της Ηπείρου και συγκεκριμένα στην πόλη των Ιωαννίνων, η παρουσία των χανιών ήταν εντόνη εξαιτίας της μεγάλης εμπορικής δραστηριότητας στην πόλη. Τα χάνια βρίσκονταν ομαδοποιημένα σε τρεις κύριες περιοχές των Ιωαννίνων με έντονη εμπορική και βιοτεχνική δραστηριότητα. Στην οδό Ανεξαρτησίας -στην οποία βρισκόταν και το κέντρο της αγοράς- και γύρω από αυτήν, την Καλούτσαινη και την Ιχθυόσκαλα (Γουργιώτου, Δαρδιώτης, Πουλογιάννη, 1983) (σημερινή ονομασία: Σκάλα). Κάθε περιοχή της Ηπείρου συνδεόταν με την πόλη των Ιωαννίνων από συγκεκριμένη οδική αρτηρία, έτσι και οι ταξιδιώτες έμεναν στα αντίστοιχα χάνια (Τσιόδουλος, 1997).

Τα χάνια αποτελούσαν εσωστρεφή κτίρια, με ομαλή μετάβαση από το εξωτερικό του δρόμου στην εσωτερική αυλή και ακολούθως στους εσωτερικούς χώρους του χανιού. Η φύση και το τεχνητό περιβάλλον, ο εσωτερικός με τον εξωτερικό χώρο και το ιδιωτικό με το δημόσιο δεν έχουν σαφή όρια μεταξύ τους. Οι μεταβατικοί χώροι δεν είναι αποκομμένοι, ούτε υποβαθμίζονται από άποψη φωτισμού, αερισμού ή λειτουργίας (Γουργιώτου, Δαρδιώτης, Πουλογιάννη, 1983).

Κάθε χάνι λοιπόν διέθετε στο ισόγειο του μαγειρείο, αποθηκευτικούς χώρους, χώρους για το σταβλισμό των ζώων, μερικές φορές πεταλωτήριο και πιο σπάνια σαμαράδικο. Όλα αυτά αναπτύσσονταν γύρω από μια μεγάλη εσωτερική αυλή, που λειτουργεί σαν χώρος κυκλοφορίας, εκτόνωσης, αλλά και συναλλαγών. Σε κάποιες περιπτώσεις η εσωτερική αυλή συμπληρώνεται από ένα ή τρία δέντρα -συνήθως πλάτανους- που ευνοούν τις συνθήκες για ξεκούραση και κοινωνικοποίηση. Στον όροφο του χανιού η κυκλοφορία γίνεται μέσω ενός ημιυπαίθριου διαδρόμου, περιμετρικά του οποίου αναπτύσσονται τα δωμάτια για τη διανυκτέρευση των ταξιδιωτών. Η χανόπορτα αποτελούσε την κύρια είσοδο στην εσωτερική αυλή του χανιού και κατ' επέκταση στο ίδιο το χάνι και βρισκόταν σε κάποια κύρια οδική αρτηρία, ενώ υπήρχε και δεύτερη είσοδος σε δευτερεύουσα οδική αρτηρία, στη συνήθη περίπτωση που το οικόπεδο του χανιού ήταν διαμπερές (Τσιόδουλος, 1997).

Διάγραμμα 1: Οι θέσεις των χανιών και των πανδοχείων στα Ιωάννινα κατά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα.

Διάγραμμα 2: Οι θέσεις των χανιών και των πανδοχείων στα Ιωάννινα που έχουν απομείνει σήμερα.

Παρόλο που οι έννοιες του χανιού και του πανδοχείου θεωρούνται κατά κύριο λόγο συνώνυμες, στη μελέτη των χανιών στην πόλη των Ιωαννίνων διαφέρουν. Σύμφωνα λοιπόν με τους παλιούς Γιαννιώτες, το χάνι διέθετε πέρα από χώρους διανυκτέρευσης και χώρους για τα ζώα των επισκεπτών όπως στάβλους και αχυρώνες, ενώ το πανδοχείο είχε μόνο δωμάτια για τους επισκέπτες. Ένα χάνι δηλαδή θεωρούνταν πανδοχείο, αλλά όχι το αντίθετο (Τσιόδουλος, 1997).

Η ανάπτυξη των χανιών βρέθηκε στο απώγειό της περίπου στα μέσα του 19ου αιώνα, με τα χάνια να αριθμούν σύμφωνα με φορολογικό κατάλογο του 1862 στα 50. Ωστόσο, με το πέρασμα του χρόνου, την αναβάθμιση του οδικού δικτύου και την εξέλιξη των μεταφορικών μέσων, ο τύπος του χανιού δεν είχε πλέον λόγο ύπαρξης. Τη θέση τους πήραν καταλύματα όπως ξενοδοχεία, ξενώνες και μοτέλ. Στην πόλη των Ιωαννίνων, η εμφάνιση του πρώτου αυτοκινήτου το 1910 και ύστερα η εξάπλωση των μηχανοκίνητων οχημάτων, σήμαναν το τέλος των χανιών. Τα τελευταία που λειτούργησαν εγκαταλείφθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1950 (Τσιόδουλος, 1997).

Σήμερα, έχουν απομείνει μόλις επτά χάνια και πανδοχεία στα Ιωάννινα. Μόνο τρία από αυτά αξιοποιούνται, τα δύο στεγάζοντας επιχειρήσεις καφέ μπαρ, ενώ το τρίτο χρησιμοποιείται ως ξενοδοχείο. Τα υπόλοιπα τέσσερα έχουν ερημωθεί και μένουν ανενεργά παρά την προνομιακή τους θέση. Τα χάνια που επιλέχθηκαν για την αρχιτεκτονική πρόταση είναι το χάνι Βρόσγου, το χάνι Μανέκα και το οικόπεδο του χανιού Ζαραβίνα το οποίο δεν υφίσταται πλέον. Αυτή η επιλογή έγινε λόγω της εγγύτητας των τριών οικοπέδων μεταξύ τους, αλλά και της διαμπερότητας των οικοπέδων στα οποία βρίσκονται που συνιστά προτέρημα για τη δημιουργία εξωστρεφών κτιρίων ανοιχτών προς την κοινότητα.

Εικόνα 1: Τα οικόπεδα των χανιών που έχουν επιλεγεί για την πρόταση.

Το **χάνι Βρόσγου** βρίσκεται σε οικόπεδο στην Ανεξαρτησίας 147. Παλαιότερος ιδιοκτήτης ήταν ο Πέτσικος και ο Γκουγιάννος, γι' αυτό και ήταν γνωστό στο παρελθόν και ως «Χάνι Πέτσικου» ή «Χάνι Γκουγιάννου». Η ακριβής χρονολογία ανέγερσής του δεν είναι γνωστή αλλά υπολογίζεται κάπου στην δεκαετία του 1870, μαζί με τα υπόλοιπα κτίρια τα οποία κατασκευάστηκαν μετά την πυρκαγιά του 1869. Το χάνι του Βρόσγου αποτελούσε ένα από τα επτά χάνια που υπήρχαν στη συνοικία Γυαλί Καφενέ και μαζί με το γειτονικό χάνι Δωδώνη φημίζονταν για την άνεση που προσέφερε στους πελάτες του. Οι επισκέπτες ήταν συνήθως από τη περιοχή του Ζαγορίου και τους Φιλιάτες της Θεσπρωτίας. Στον όροφο του χανιού βρίσκονταν στη σειρά τα δωμάτια για τη φιλοξενία των επισκεπτών, ενώ στο ισόγειο και γύρω από την εσωτερική αυλή με τους τρεις πλατάνους, υπήρχαν το καφενείο, το μαγειρείο, το πεταλωτήριο, το σιδεράδικο, τα παχνιά, το σαμαράδικο και το σελάδικο (Παπασταύρος, 1998). Το χάνι ήταν ένα από τα πρώτα εκατό κτίρια των Ιωαννίνων που χαρακτηρίστηκαν ως διατηρητέα αρχιτεκτονικά μνημεία έως το 1997.

Εικόνα 2: Η πρόσοψη του χανιού Βρόσγου

Εικόνα 3: Το χαγιάτι του πρώτου ορόφου.

Εικόνα 4: Η εσωτερική αυλή του χανιού με τα πλατάνια.

Εικόνα 5: Άποψη του χανιού από την εσωτερική αυλή.

Σήμερα φυσικά το χάνι δεν χρησιμοποιείται και βρίσκεται σε αρκετά άσχημη κατάσταση. Ωστόσο, κάποια πιο πρόχειρα κτίσματα περιμετρικά του οικοπέδου τα οποία χρησίμευαν ως στάβλοι των ζώων, στεγάζουν πλέον επιχειρήσεις όπως εργαστήρια κατασκευής συστημάτων αλουμινίου και οπλουργείο. Το 2016 οι ιδιοκτήτες του κτιρίου προχώρησαν σε βασικές εργασίες για να γλιτώσει το χάνι από την κατάρρευση. Με τη σύμφωνη γνώμη της Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων, επισκευάστηκαν μεταξύ άλλων τα ετοιμόρροπα κονιάματα του ορόφου της πρόσοψης, τα οποία είχαν διαβρωθεί και εγκυμονούσαν κινδύνους για τους διερχόμενους, ενώ παράλληλα απομακρύνθηκαν τα σπασμένα τζάμια.

Το **χάνι Ζαραβίνα** ήταν χτισμένο στην οδό Ανεξαρτησίας 166. Δεν έχει βρεθεί κάποια πληροφορία πέρα από τη θέση που βρίσκονταν και δύο φωτογραφίες της πρόσοψης του. Σύμφωνα με ντόπιους, το εστιατόριο του χανιού βρίσκονταν εκεί που φαίνεται το κατάστημα οικοδομικών υλικών.

Εικόνα 6: Η πρόσοψη του χανιού Ζαραβίνα, όπως φαίνεται από το χάνι Βρόσγου. (Philippe Jacquet, 1989)

Εικόνα 7: Η πρόσοψη του χανιού Ζαραβίνα. (Γ.Γ.Κανετάκης 1992)

Εικόνα 8: Η πρόσοψη του χανιού Μανέκα.

Εικόνα 9: Το εσωτερικό του κτιρίου που ήταν το καφενείο - εστιατόριο.

Εικόνα 10: Τμήματα του κτιρίου του χανιού Μανέκα.

Εικόνα 11: Το κτίριο που στέγαζε το καφενείο - εστιατόριο.

Το **χάνι Μανέκα** βρίσκεται σε οικόπεδο 1.300 τ.μ. στην Ανεξαρτησίας 144. Ανεγέρθηκε το 1872 με χρήση χανιού-πανδοχείου και λειτούργησε έως το 1975. Το κτίριο στα δεξιά της πρόσοψης αποτελούσε το εστιατόριο και καφενείο του χανιού, ενώ τα υπόλοιπα ισόγεια κτίσματα που βρίσκονταν στο οικόπεδο ήταν χώροι σταβλισμού ζώων και αποθήκες, εργαστήρια επεξεργασίας ξύλου και σιδήρου και εργαστήριο παρασκευής φύλλου. Ωστόσο, ο χώρος σταυλισμού σύμφωνα με μαρτυρίες υφίστατο μόλις μέχρι το 1960. Το κτίριο αριστερά της στοάς φιλοξενούσε μία μπυραρία, η οποία έχει κλείσει εδώ και τουλάχιστον πέντε χρόνια με αποτέλεσμα να έχει ερημώσει εντελώς το χάνι.

A.2. Οι φοιτητικές εστίες του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

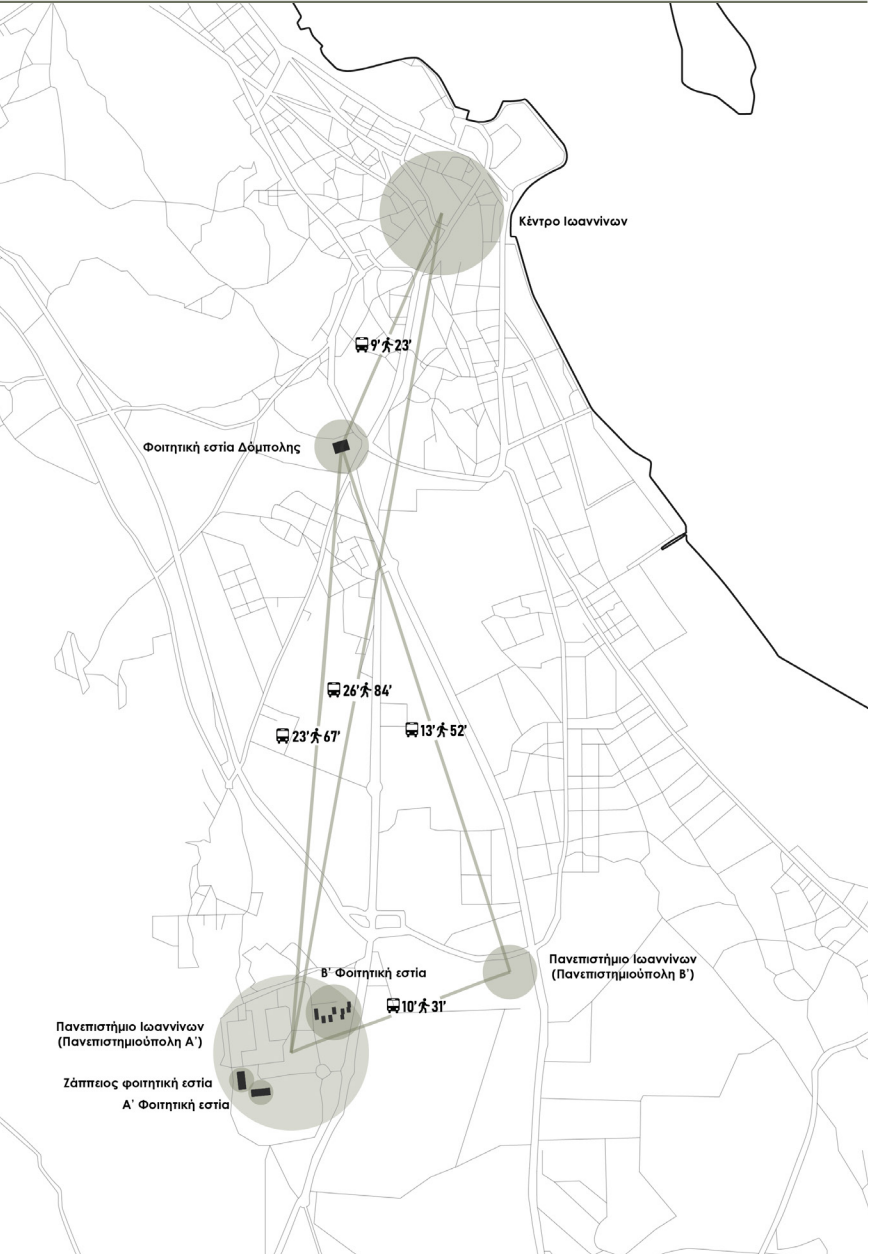
Η ανάγκη για επιπλέον φοιτητικές εστίες είναι έντονη στη σημερινή εποχή, καθώς εξαιτίας του πληθωρισμού και της συνεχούς αύξησης των ενοικίων, όλο και λιγότεροι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να φοιτήσουν σε διαφορετική πόλη από αυτή που διαμένουν. Σύμφωνα με την έκθεση της ΕΘΑΑΕ (Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης) το 2022 για την ποιότητα των ελληνικών ΑΕΙ, ο αριθμός των φοιτητών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων αριθμεί στους 21.645 φοιτητές (18.583 προπτυχιακοί, 1.343 μεταπτυχιακοί και 1.719 διδακτορικοί). Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψιν τον αριθμό των προσφερόμενων φοιτητικών εστίων, το ποσοστό των φοιτητών που στεγάζεται σε φοιτητική εστία είναι λίγο πάνω από το 6%.

Παρόλο που τα κριτήρια επιλογής αφορούν οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες, πολλοί φοιτητές που δεν έχουν τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσουν οι ίδιοι και οι οικογένειές τους τις σπουδές τους, δε γίνονται δεκτοί για τη διαμονή τους σε εστία. Αυτό οφείλεται στο μεγάλο αριθμό αιτούντων που έχουν ανάγκη, με αποτέλεσμα να γίνονται δεκτοί μόνο αυτοί που βρίσκονται σε ιδιαίτερα δυσμενή κατάσταση.

Οι εστίες του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων είναι μοιρασμένες σε τέσσερα κτιριακά συγκροτήματα, αυτό της φοιτητικής εστίας Α' με 213 κλίνες, της φοιτητικής εστίας Β' με 615 κλίνες, της Ζαπτείου φοιτητικής εστίας με 94 και αυτό της Δόμπολης με 470. Τα περισσότερα δωμάτια των εστιών είναι μονόκλινα με εξαίρεση μερικά στις εστίες στο χώρο του Πανεπιστημίου. Οι εστίες της Δόμπολης των οποίων το κτίριο είναι και το παλαιότερο έχουν κοινόχρηστα μπάνια, ενώ στην Πανεπιστημιούπολη κάθε δωμάτιο έχει ξεχωριστό μπάνιο. Σε κάθε όροφο υπάρχει κοινόχρηστη κουζίνα με τραπεζαρία και χώρος πλυντηρίων, τα οποία αντιστοιχούν στους ενοίκους 20 με 25 δωματίων.

Για τη διαμονή τους στις εστίες οι φοιτητές πρέπει να καταβάλουν μηνιαίως το αντίτιμο των 40 ευρώ για τα μονόκλινα δωμάτια και 60 ευρώ για τα δίκλινα. Αυτό ωστόσο ισχύει για τις εστίες των οποίων η κυριότητα ανήκει στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, αφού στις φοιτητικές κατοικίες στη Δόμπολη που υπάγονται στο ΚΕΔΙΒΙΜ, η διαμονή παρέχεται δωρεάν.

Όσον αφορά τη χωροθέτηση των κτιριακών συγκροτημάτων των εστιών, οι νεότερες εστίες του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων βρίσκονται εντός της Πανεπιστημιούπολης Α', με σκοπό την άμεση πρόσβαση των φοιτητών στις σχολές που επίσης βρίσκονται στην Πανεπιστημιούπολη Α' και την εύκολη αντίστοιχα πρόσβαση στις σχολές της Πανεπιστημιούπολης Β'. Ωστόσο, η περιοχή Νεοχωρόπουλο στην οποία βρίσκεται η Πανεπιστημιούπολη Α' έχει απόσταση 6 χιλιομέτρων από το κέντρο της πόλης. Αυτή η απόσταση μεταφράζεται σε 20 λεπτά με το αστικό λεωφορείο. Ωστόσο, τα δρομολόγια σταματούν στις 23:00 και ξεκινούν πάλι στις 6:35, γεγονός που αναγκάζει όσους φοιτητές βγουν κάποια βόλτα εκτός της Πανεπιστημιούπολης, να μετακινηθούν χρησιμοποιώντας ταξί σε περίπτωση με που δεν υπάρχει κάποιο άλλο ιδιωτικό μέσο. Από την άλλη, το κτίριο των Φοιτητικών Εστιών της Δόμπολης, αν και παλαιότερο, βρίσκεται στο λόφο της Περιβλέπτου και σε απόσταση 23 λεπτών με τα πόδια από το κέντρο της πόλης, απόσταση που μπορεί να καλυφθεί αρκετά εύκολα.

Διάγραμμα 3: Οι θέσεις των φοιτητικών εστιών σε σχέση με τα κτίρια του Πανεπιστημίου και το κέντρο της πόλης.

A.3. Το ζήτημα των αδέσποτων ζώων στα Ιωάννινα

Το ζήτημα των αδέσποτων ζώων στα Ιωάννινα αποτελεί σοβαρό προβληματισμό για τους φορείς και τους κατοίκους της πόλης. Συγκεκριμένα στο χώρο της Πανεπιστημιούπολης Α' του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, αλλά και του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου, που βρίσκεται ακριβώς δίπλα, ο αριθμός των αδέσποτων σκύλων φτάνει περίπου στους 70-80. Συνεπώς, η επίθεση των σκύλων σε εργαζόμενους, φοιτητές, ασθενείς και επισκέπτες είναι συχνό φαινόμενο. Σύμφωνα με τους εργαζόμενους του Πανεπιστημίου και του νοσοκομείου το ζήτημα αυτό έχει εμφανιστεί εδώ και 15 χρόνια, χωρίς να έχει υπάρξει κάποια ουσιαστική λύση. Φυσικά, το πρόβλημα δεν περιορίζεται στον χώρο του πανεπιστημίου αλλά επικρατεί σε όλη την πόλη.

Οι δημοτικές αρχές προσπαθούν να επιλύσουν το θέμα των αδέσποτων με στείρωσεις και στη συνέχεια τα ζώα είτε αφήνονται στο σημείο που περισυλλέχθηκαν, είτε φιλοξενούνται προσωρινά στο καταφύγιο του δήμου με στόχο την υιοθεσία τους. Ωστόσο, οι εγκαταστάσεις του καταφυγίου μπορούν να φιλοξενήσουν προσωρινά περίπου 65 με 75 σκύλους, με την παλιά πτέρυγα του καταφυγίου να περιέχει 48 κελιά φιλοξενίας, ενώ στη νέα πτέρυγα στεγάζονται 24 επιπλέον κελιά. Το καταφύγιο αυτό είναι ο μόνος χώρος φιλοξενίας που υφίσταται στα Ιωάννινα και όπως φαίνεται δεν είναι επαρκής. Αντίστοιχο ζήτημα, χωρίς βέβαια τις επιθέσεις σε ανθρώπους, υπάρχει και με τις γάτες, οι οποίες ιδιόκτητες ή μη δε στείρωνονται με αποτέλεσμα τον υπερπληθυσμό τους.

Το πρόβλημα αυτό χρειάζεται ουσιαστική αντιμετώπιση με στείρωσεις, υιοθεσία αδέσποτων ζώων έναντι ζώων από εκτροφεία και υπευθυνότητα στην απόφαση να αποκτήσει κάποιος κατοικίδιο. Ωστόσο, έως ότου επιτευχθεί αυτό, οι χώροι φιλοξενίας και οι άνθρωποι που στηρίζουν αυτήν την προσπάθεια δεν θα είναι ποτέ αρκετοί.

Μέρος Β' - Αρχιτεκτονική Πρόταση

* Τα σχέδια της υφιστάμενης κατάστασης των χανιών Βρόσγου και Μανέκα πάνω στα οποία σχεδιάστηκε η πρόταση της εργασίας παραχωρήθηκαν από το αρχείο της Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων & Τεχνικών Έργων Ηπείρου, Βορείου Ιονίου και Δυτικής Μακεδονίας.

Β.1. Το τοπογραφικό της πρότασης

Β.2. Η πρόταση στο χάνι Βρόσγου

όψη χανιού Βρόσγου

Στο χάνι Βρόσγου διατηρήθηκαν όλα τα κτίσματα εκτός από το ίδιο το κτίριο του χανιού, από το οποίο διατηρήθηκαν μόνο τα πέτρινα τμήματα του, μιας και το πατάρι, οι τσατμάδες και η στέγη δεν ήταν σε καλή κατάσταση. Στο ισόγειο του χανιού Βρόσγου σχεδιάστηκε κλινική μικρών ζώων η οποία δυνητικά θα εξυπηρετεί εκτός από τα ζώα του καταφυγίου και τα οικόσιτα ζώα της περιοχής. Το πέτρινο κτίριο δίπλα από το χάνι χρησιμοποιήθηκε και αυτό ως επιπλέον βοηθητικός χώρος για την κλινική.

Ο νέος όροφος που προστέθηκε έγινε χώρος μελέτης, ενώ δίπλα από αυτόν σχεδιάστηκε το κλιμακοστάσιο για την κατακόρυφη κυκλοφορία στο κτίριο των εστιών. Το ισόγειο του χανιού στεγάζει ακόμη χώρο αποθήκευσης και χώρο πλυντηρίων για τους φοιτητές των εστιών αλλά και τους κατοίκους της γειτονιάς. Στο κτίριο του 1987, έχει διατηρηθεί μόνο η ψησταριά που λειτουργεί εκεί, ενώ τα 4 υπόλοιπα καταστήματα έχουν ενωθεί, δημιουργώντας έναν χώρο εκδηλώσεων διπλού ύψους, αφού καταργήθηκαν τα πατάρια.

■ κτίρια που εντάσσονται στην πρόταση

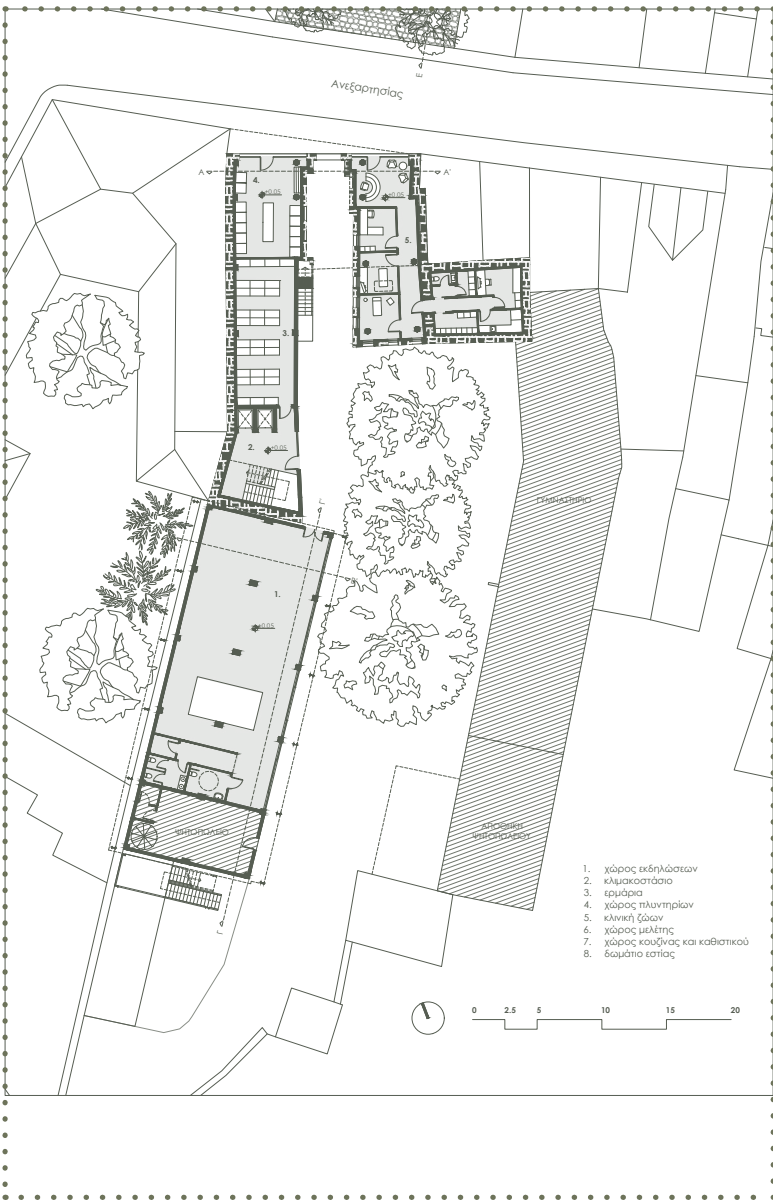
■ κτίρια του 1870
■ κτίρια του 1953
■ κτίρια του 1987

■ κτίρια που διατηρούνται
■ κτίρια που γκρεμίζονται

■ νέα κτίρια
■ υφιστάμενα κτίρια

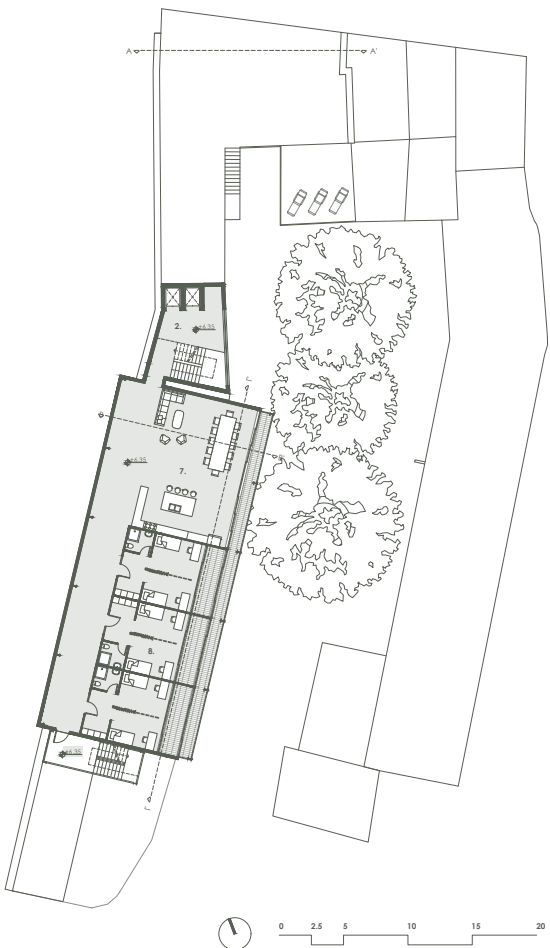

κατόψη ισογείου

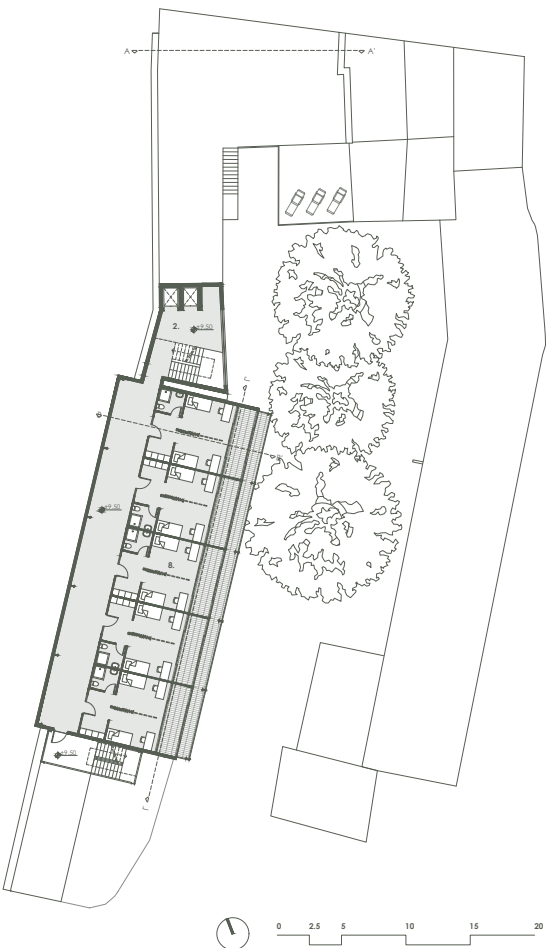

κατόψη 1^{ου} ορόφου

Το κτίριο των εστιών έχει σχεδιαστεί για να φιλοξενεί 32 άτομα. Όλα τα δωμάτια είναι δίκλινα και αναπτύσσονται σε 4 ορόφους. Στον 3ο και τον 5ο όροφο υπάρχουν κοινόχρηστη κουζίνα, τραπεζαρία και καθιστικό, που κάθε ένα από αυτά αντιστοιχεί σε δύο ορόφους δωματίων.

κατόψη 2^{ου} - 4^{ου} ορόφου

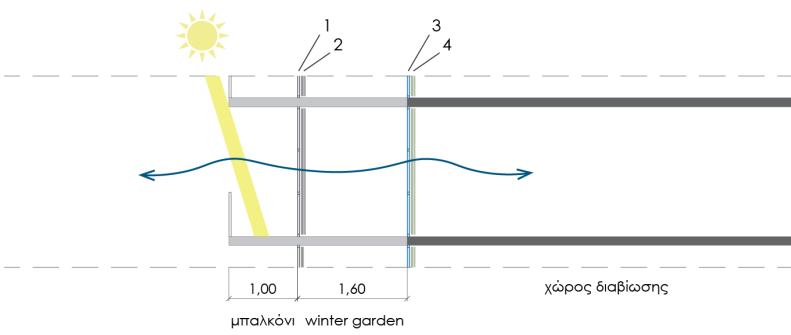
κατόψη 3^{ου} - 5^{ου} ορόφου

Η χωροθέτηση των λειτουργιών έγινε με στόχο το βέλτιστο προσανατολισμό. Συνεπώς, το κτίριο του χανιού που έχει κυρίως βορεινό προσανατολισμό φιλοξενεί τους χώρους όπου παρευρίσκονται άνθρωποι για μικρότερη διάρκεια, ενώ τα δωμάτια των εστιών εκμεταλλεύονται τον νοτιοανατολικό προσανατολισμό. Ένα χαρακτηριστικό που έχει ενταχθεί στο σχεδιασμό του κτιρίου των εστιών, είναι η δημιουργία winter garden με την τοποθέτηση συρόμενων πολυκαρβονικών πάνελ στα μπαλκόνια των εστιών. Ως αποτέλεσμα, το μπαλκόνι συνιστά χώρο που μπορεί να αξιοποιηθεί και το χειμώνα και λειτουργεί ως μία μεταβατική ζώνη από το εξωτερικό στο εσωτερικό προσφέροντας μεγαλύτερη θερμική άνεση.

ανάλυση της λειτουργίας των winter garden

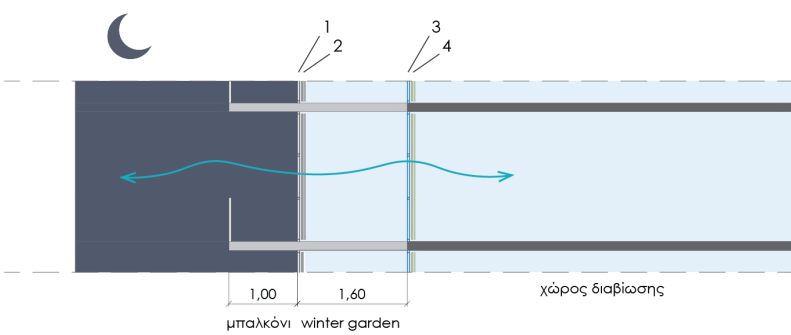
καλοκαίρι
(νότιος προσανατολισμός - 21 Ιουνίου - 13:30 - κλίση ηλίου 73°)
1. πολυκαρβονικά πάνελ: ανοιχτά 3. παράθυρα: ανοιχτά
2. κουρτίνα σκίασης: κλειστή 4. θερμική κουρτίνα: ανοιχτή

- με τις κουρτίνες σκίασης κλειστές και όλα τα ανοιχτά, ο χώρος προστατεύεται από τον ήλιο και υπάρχει φυσικός αερισμός

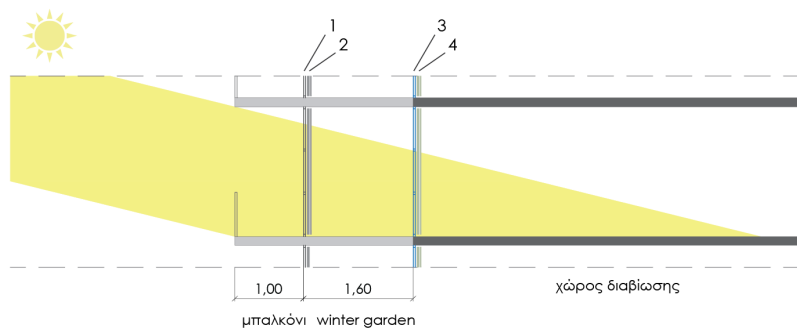
καλοκαίρι - νύχτα
1. πολυκαρβονικά πάνελ: ανοιχτά 3. παράθυρα: ανοιχτά
2. κουρτίνα σκίασης: ανοιχτή 4. θερμική κουρτίνα: ανοιχτή

- συνεχής φυσικός αερισμός και δροσισμός

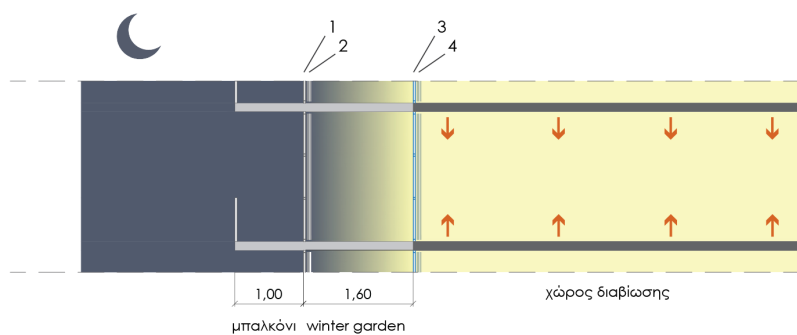
χειμώνας
(ανατολικός προσανατολισμός - 21 Δεκεμβρίου - 10:30 - κλίση ηλίου 14°)
1. πολυκαρβονικά πάνελ: κλειστά 3. παράθυρα: κλειστά
2. κουρτίνα σκίασης: ανοιχτή 4. θερμική κουρτίνα: ανοιχτή

- ο ήλιος εισέρχεται απευθείας στο χώρο

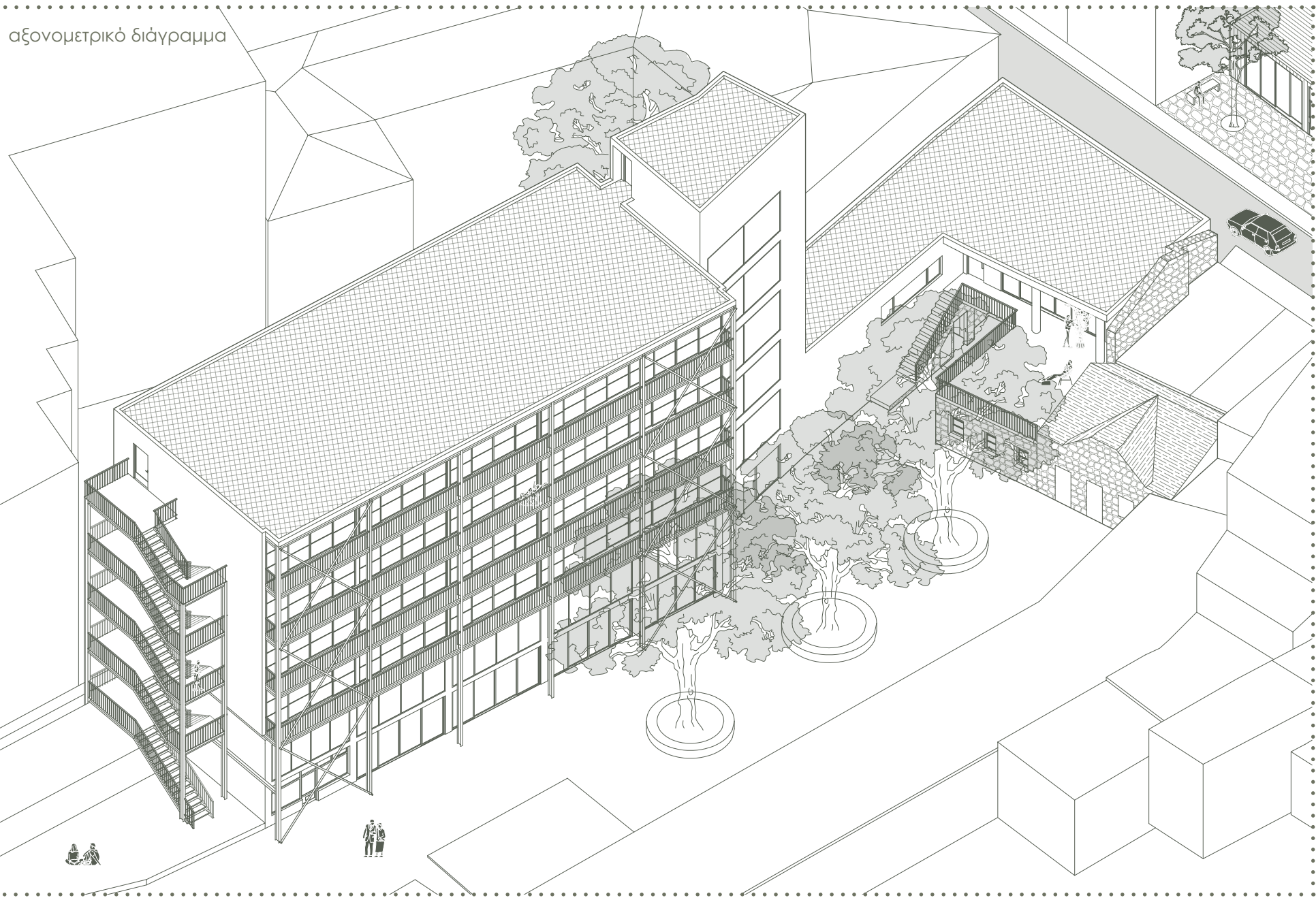

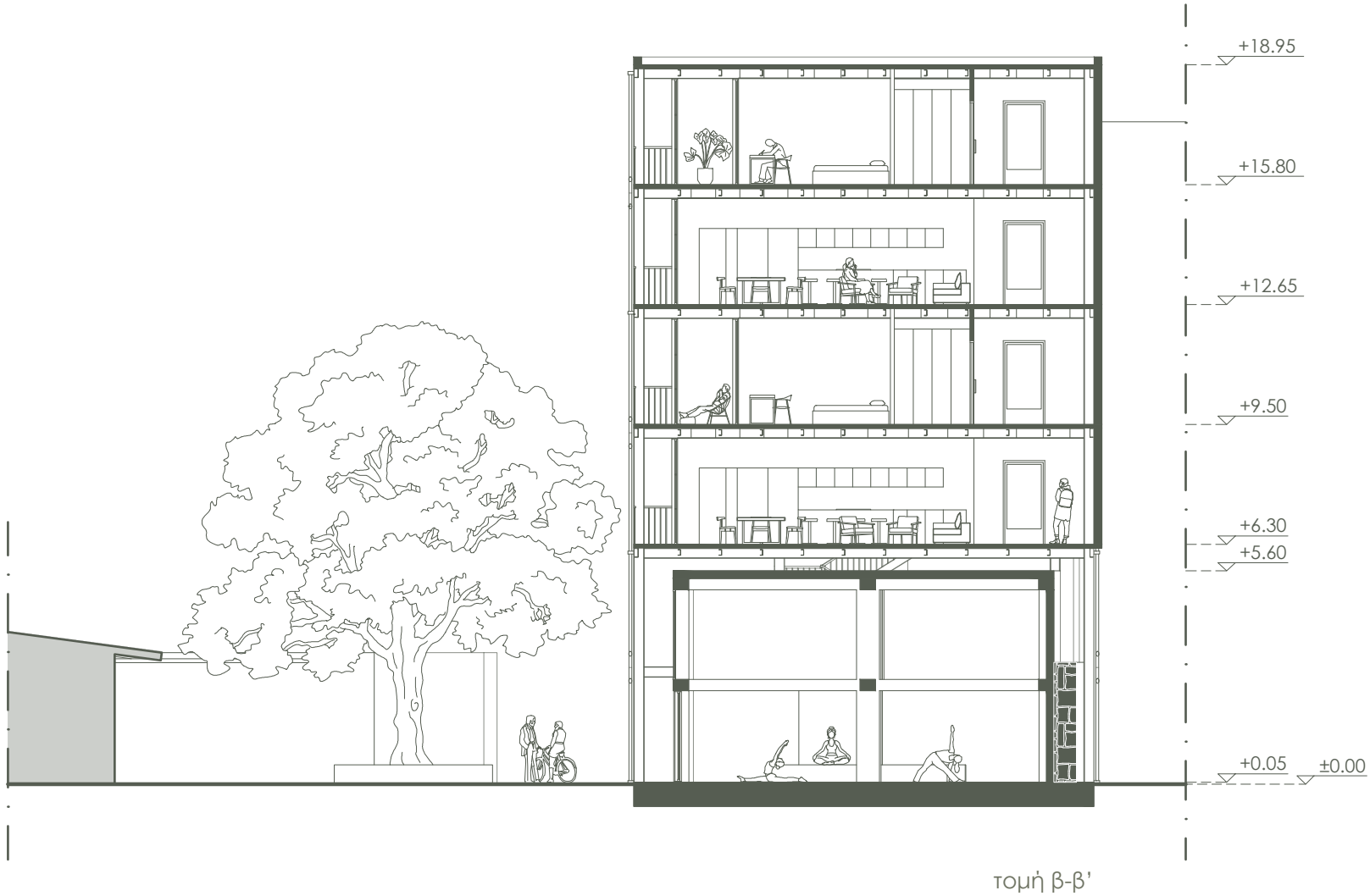
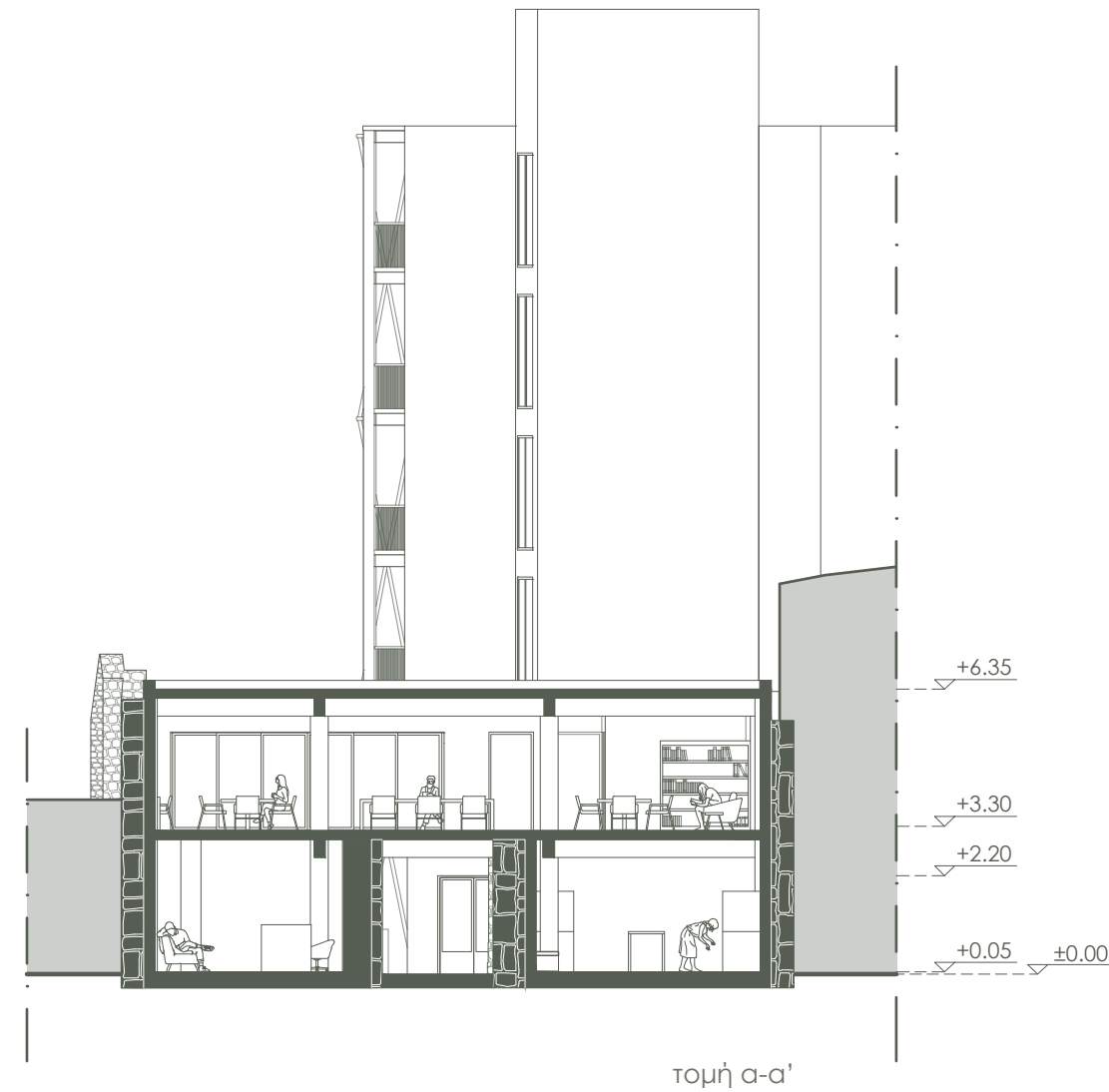
χειμώνας - νύχτα
1. πολυκαρβονικά πάνελ: κλειστά 3. παράθυρα: κλειστά
2. κουρτίνα σκίασης: κλειστή 4. θερμική κουρτίνα: κλειστή

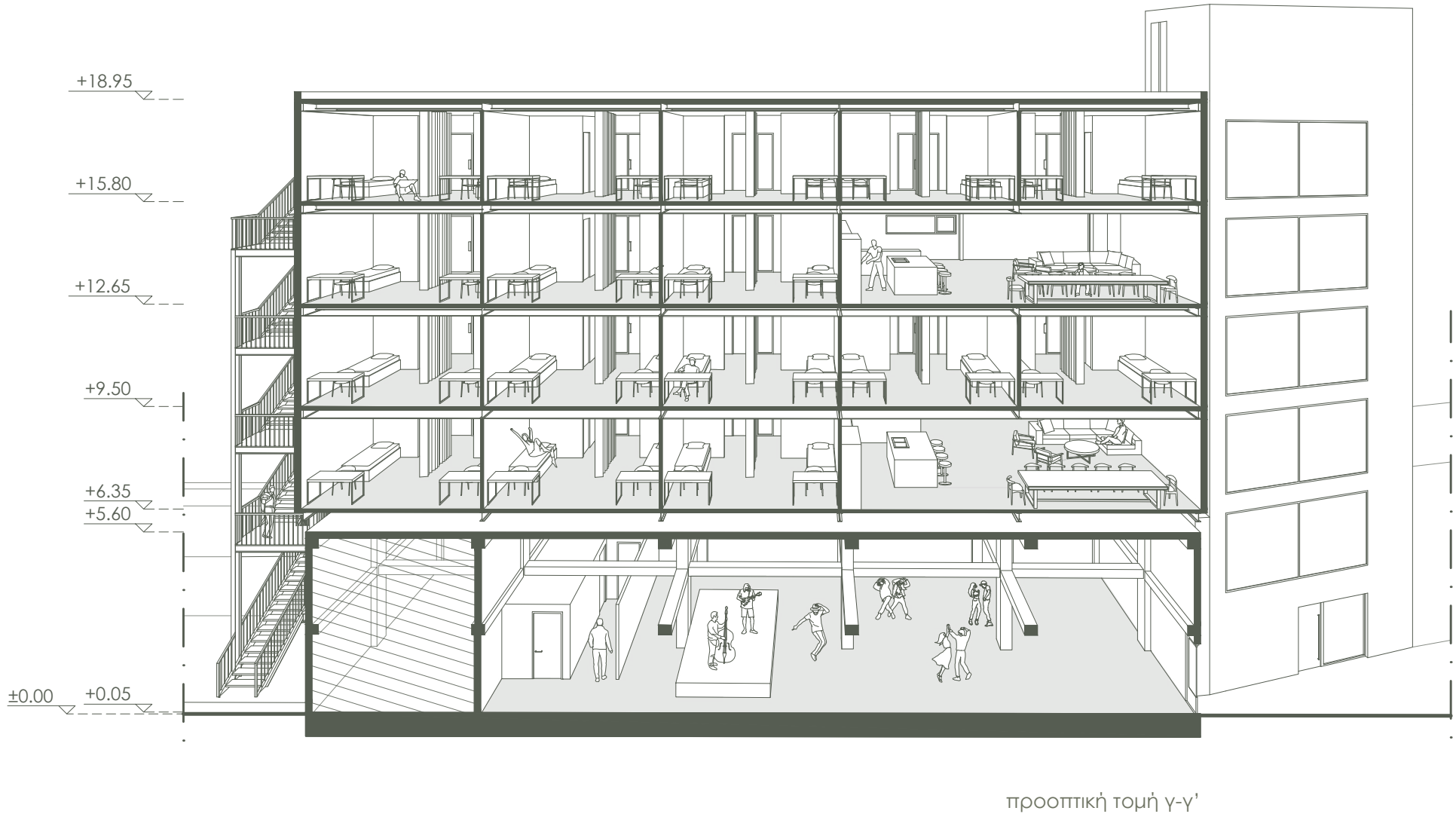
- οι κλειστές θερμικές κουρτίνες διατηρούν τη θερμότητα η οποία αποθηκεύτηκε στην κατασκευή κατά τη διάρκεια της ημέρας και απελευθερώνεται τη νύχτα

αξονομετρικό διάγραμμα

χωρικές αναπαραστάσεις

Β.3. Η πρόταση στο χάνι Ζαραβίνα

Στο οικόπεδο που υπήρχε το χάνι Ζαραβίνα σχεδιάστηκε κτίριο καταφυγίου αδέσποτων ζώων. Το καταφύγιο θα λειτουργήσει ως ένα μέσο για την επίλυση του προβλήματος των αδέσποτων στα Ιωάννινα, ελπίζοντας βέβαια να μην υφίσταται σαν ζήτημα σε μερικά χρόνια από σήμερα. Συνεπώς, επιλέχθηκε η κατασκευή με υλικά όπως μεταλλικά πάνελ και μεταλλικό στατικό σύστημα, τα οποία δίνουν την επιλογή της εύκολης απομάκρυνσης του κτιρίου, όποτε η ανάγκη για αυτό δεν υφίσταται πια.

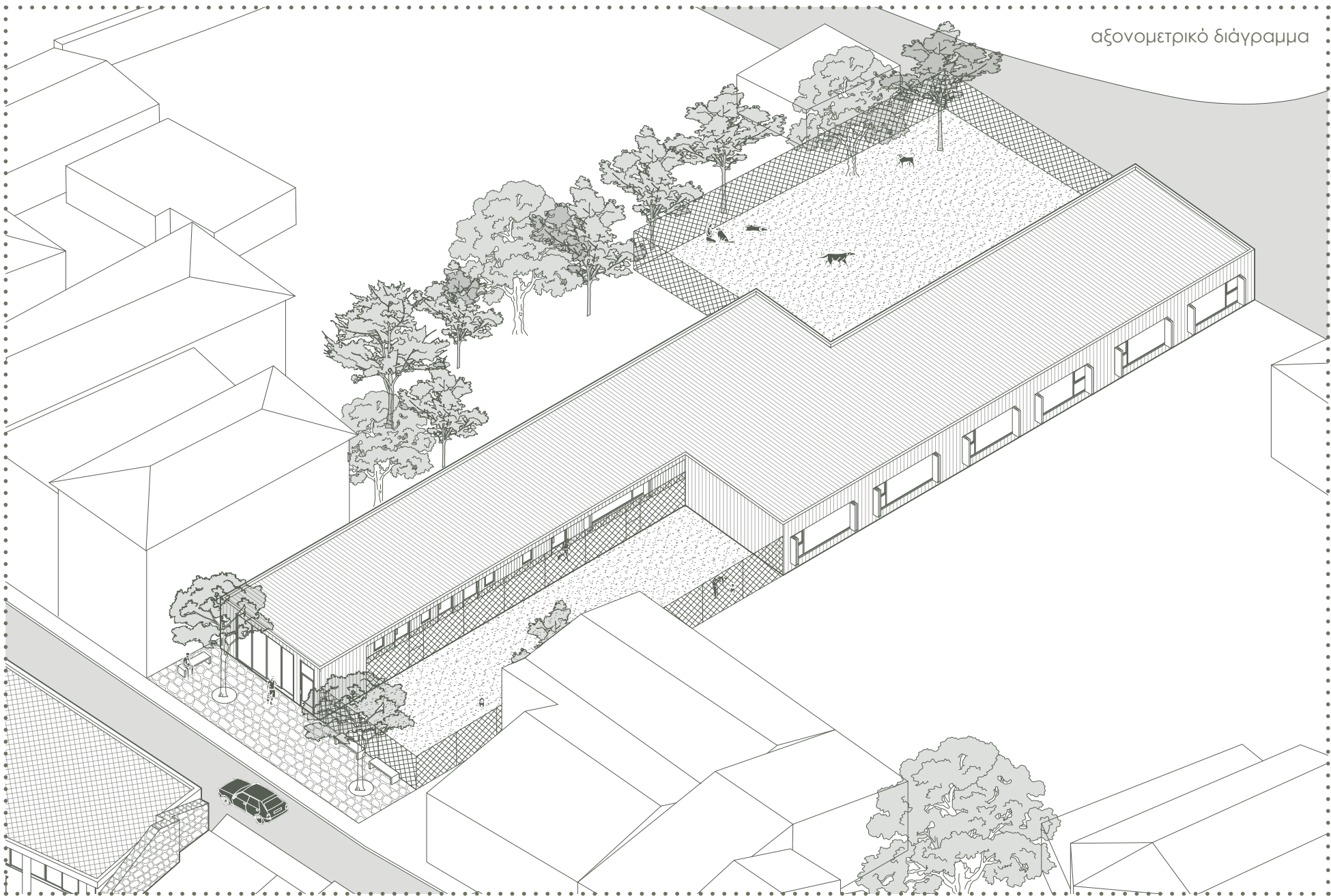
Όσον αφορά τη λειτουργία του, αυτή προβλέπεται να υποστηρίζεται κατά το μεγαλύτερο μέρος από τους φοιτητές που μένουν στις εστίες ως ένα είδος αντίπμου για τη διαμονή τους σε αυτές. Όταν αυτοί λείπουν κατά τη διάρκεια των γιορτών και του καλοκαιριού, η φροντίδα των ζώων θα

καλύπτεται από τουρίστες, αφού οι εστίες θα προσφέρονται τις περιόδους αυτές προς ενοικίαση σε μειωμένη τιμή δεδομένου ότι αυτοί θα προσφέρουν στη συντήρηση των λειτουργιών του καταφυγίου. Επίσης, εθελοντές της πόλης, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων πολιτών οι οποίοι έχουν αρκετό ελεύθερο χρόνο στην καθημερινότητά τους, θα συμβάλλουν στη φροντίδα των ζώων του καταφυγίου, συμπληρωματικά με τη βοήθεια μερικών υπαλλήλων του δήμου σε περίπτωση που υπάρχει επιπλέον ανάγκη.

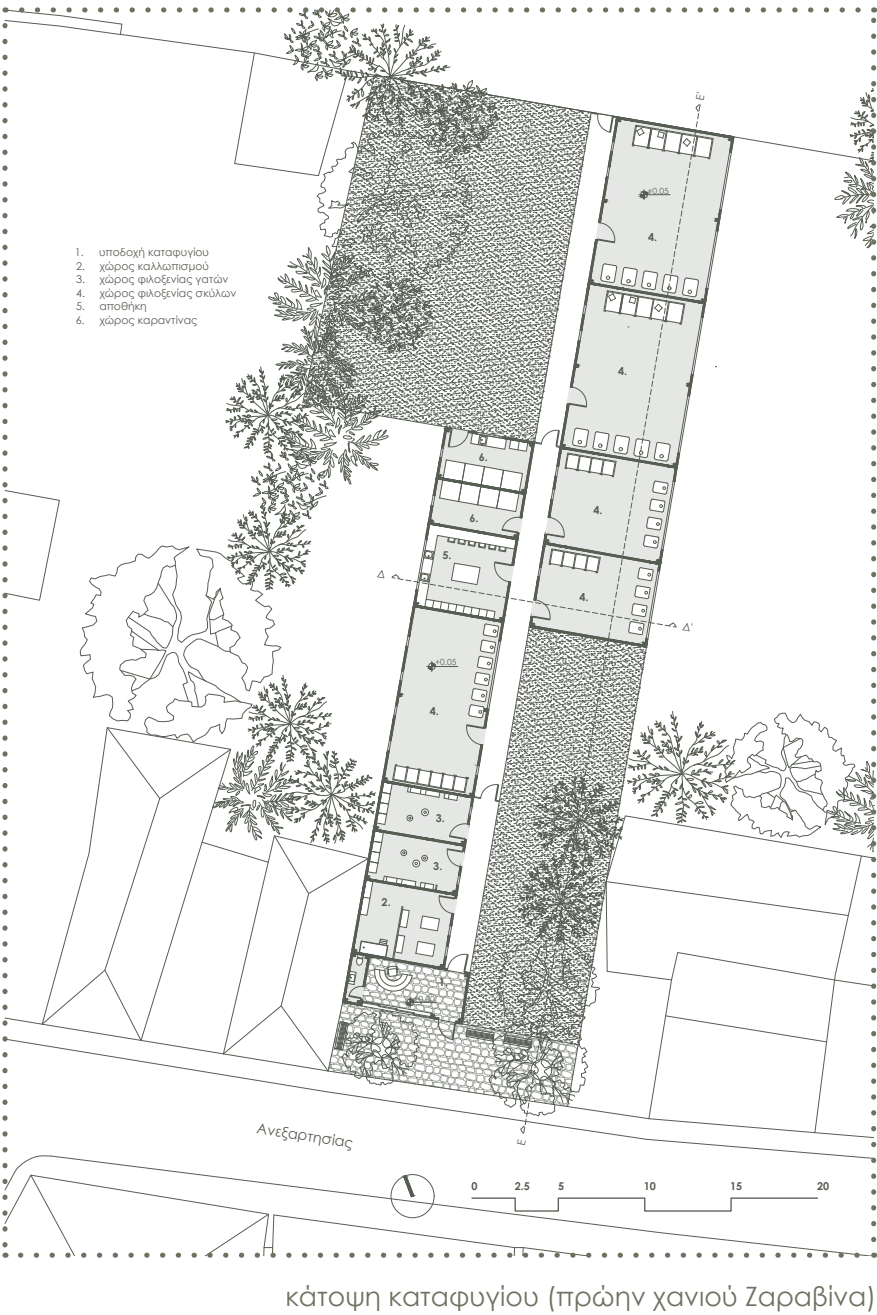
Η βασική λειτουργία του καταφυγίου είναι ως χώρος φιλοξενίας των ζώων. Ωστόσο, στο κτίριο στεγάζεται ακόμη χώρος καλλωπισμού ο οποίος θα εξυπηρετεί ζώα εντός και εκτός καταφυγίου γι' αυτό και είναι κοντά στην κύρια είσοδο, δίπλα από την υποδοχή.

όψη καταφυγίου (πρώην χανιού Ζαραβίνα)

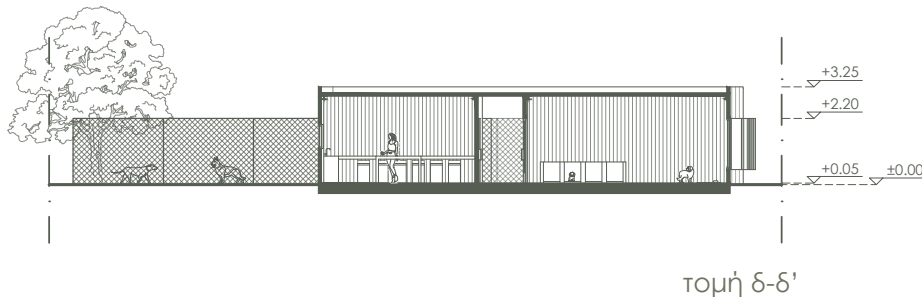

αξονομετρικό διάγραμμα

Οι χώροι του καταφυγίου μπορούν να φιλοξενήσουν 24 σκύλους και 16 γάτες σε χώρους ομαδικής κατοίκησης 4 με 5 σκύλων και 8 γατών. Κάθε μικρός έως μεσαίος σκύλος έχει υπολογιστεί να έχει στη διάθεση του περίπου 8 τ.μ., ενώ κάθε μεγαλύτερος περίπου 12 τ.μ. Οι γάτες από την άλλη μιας και μπορούν να ζουν σε πάνω από ένα επίπεδο έχει υπολογιστεί έκταση 2 τ.μ. για την κάθε μία. Η διαλογή τους γίνεται ανάλογα την ηλικία, το μέγεθος και την φυσική τους κατάσταση για την ευκολότερη συμβίωση μεταξύ τους. Αντίστοιχα, υπάρχουν δύο ξεχωριστές αυλές για το διαχωρισμό των σκύλων κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού σε εξωτερικό χώρο. Η ομαδική κατοίκηση επιλέχθηκε ως μία πιο ελεύθερη πρακτική σε σύγκριση με την καθιερωμένη διαμονή σε κελιά, με σκοπό την ποιοτικότερη διαβίωση των ζώων και την ευκολότερη εξοικείωσή τους με τα υπόλοιπα ζώα του καταφυγίου. Οι εγκαταστάσεις του καταφυγίου συμπληρώνονται με τον χώρο υποδοχής, τον χώρο καλλωπισμού, την αποθήκη και τους χώρους απομόνωσης και καραντίνας.

Για την κατασκευή του κτιρίου επιλέχθηκαν ελαφριά, αλλά ανθεκτικά υλικά όπως πάνελ πολυουρεθάνης και πολυκαρβονικά φύλλα στα παράθυρα των χώρων φιλοξενίας των ζώων. Η επιλογή αυτή έγινε καθώς δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην αντοχή και την ηχομονωτική ιδιότητα των συγκεκριμένων υλικών εξαιτίας του θορυβώδους περιβάλλοντος που έχει ένα καταφύγιο.

χωρικές αναπαραστάσεις

Β.4. Η πρόταση στο χάνι Μανέκα

Στο χάνι Μανέκα έχουν σχεδιαστεί και δωμάτια εστιών και χώροι καταφυγίου. Η υποδοχή και το γραφείο υιοθεσίας του καταφυγίου φιλοξενούνται στο ισόγειο του κτιρίου στα αριστερά της όψης, ενώ ο όροφος έχει μετατραπεί σε χώρο μελέτης που επικοινωνεί με το κτίριο των εστιών μέσω μίας νέας μεταλλικής γέφυρας. Το κτίριο στα δεξιά της όψης συμπληρώθηκε και προστέθηκε ο όροφος που υπήρχε στο παρελθόν, ο οποίος έγινε ξενώνας για επισκέπτες ερευνητές σε θέματα

συμβίωσης ανθρώπων και ζώων. Το ισόγειο του κτιρίου στεγάζει πλέον χώρο εργαστηρίου και χώρο πλυντηρίων, που πάντα αποτελεί ένα κοινωνικό χώρο ειδικά σε φοιτητικές εστίες. Όλα τα υφιστάμενα κτίσματα και οι τοίχοι που προϋπήρχαν στο οικοπέδο διατηρήθηκαν και εντάχθηκαν στις νέες κτιριακές δομές.

όψη χανιού Μανέκα

κτίρια που εντάσσονται στην πρόταση

κτίρια που διατηρούνται

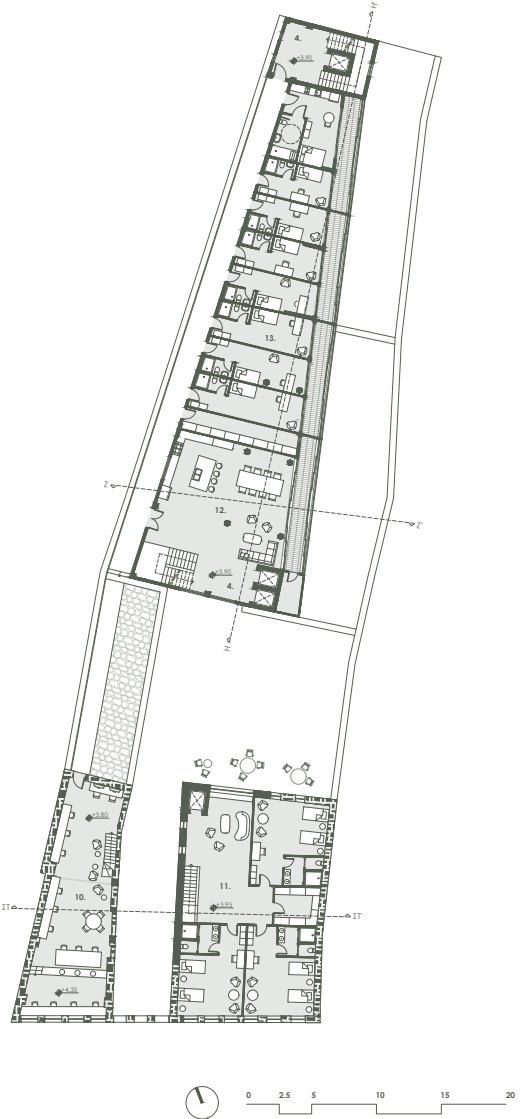
νέα κτίρια
υφιστάμενα κτίρια

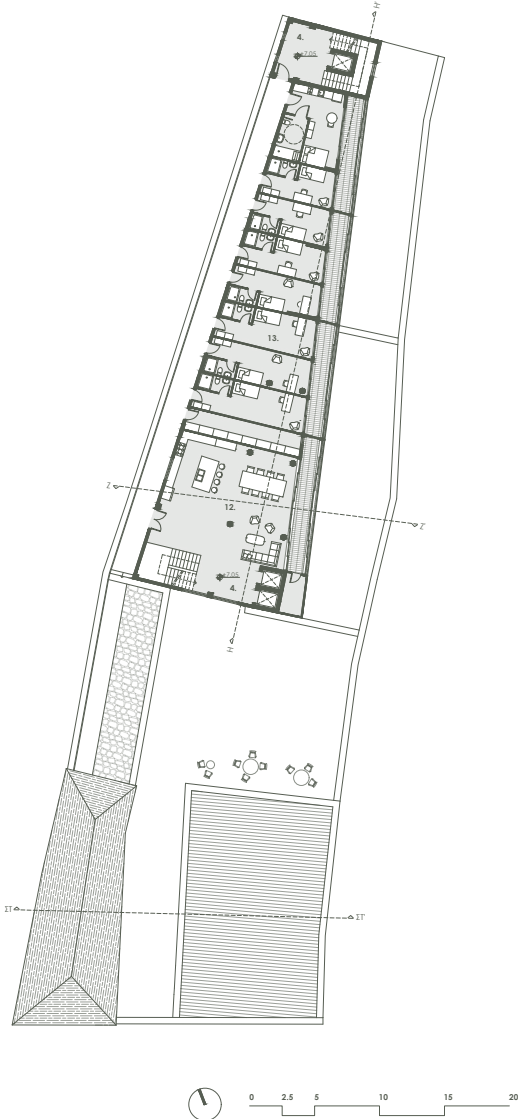
κάτοψη ισογείου

Όλα τα δωμάτια των εστιών είναι μονόκλινα εκτός από ένα και αναπτύσσονται σε τρεις ορόφους. Κάθε όροφος έχει το δικό του χώρο κουζίνας και καθιστικού, αλλά και χώρο αποθήκευσης. Ακόμη, δύο από τα δωμάτια έχουν σχεδιαστεί για τη φιλοξενία ατόμων περιορισμένης κινητικότητας, των οποίων η πρόσβαση είναι εφικτή σε όλους τους χώρους του κτιριακού συνόλου.

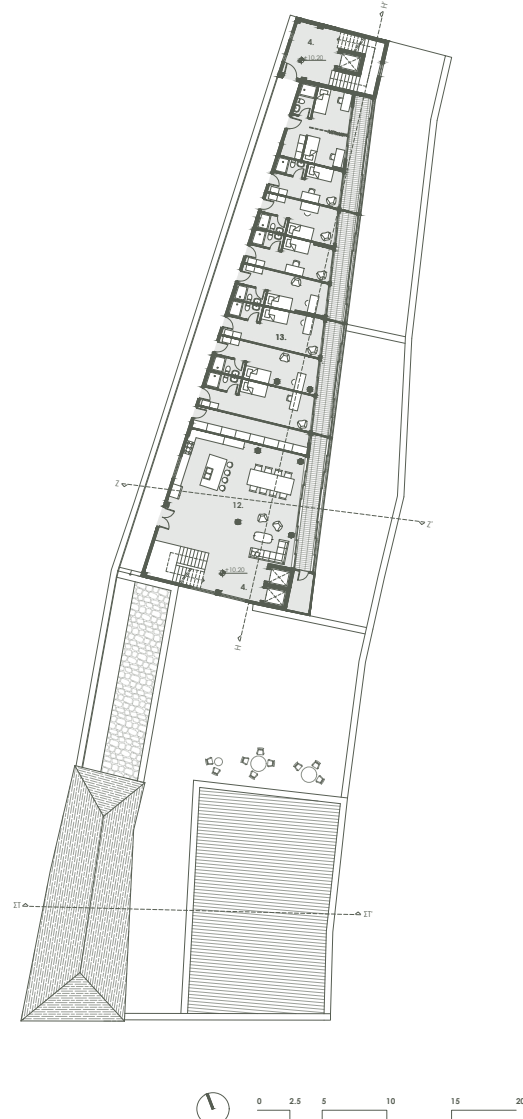
Οι χώροι του καταφυγίου λειτουργούν ως ένα κοινό καταφύγιο με αυτό στο χάνι Ζαραβίνα και είναι σχεδιασμένοι για να καλύπτουν τη φιλοξενία έως 20 σκύλων και 18 γατών σε χώρους ομαδικής διαμονής.

κάτοψη 1ου ορόφου

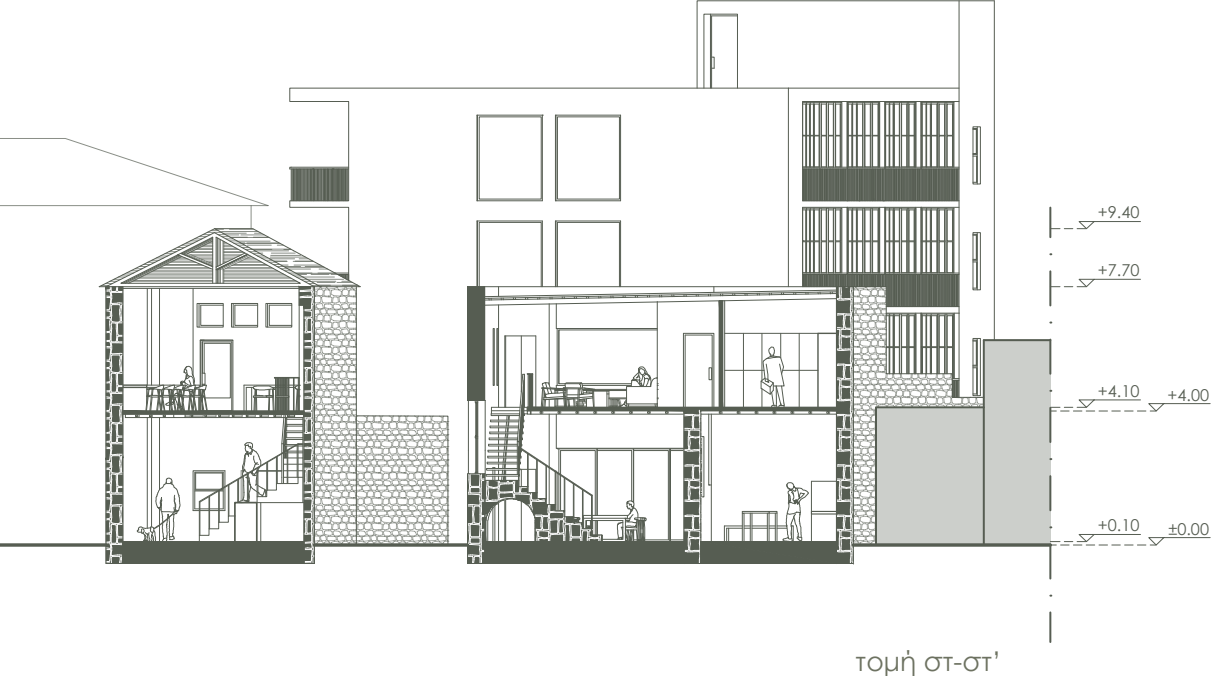
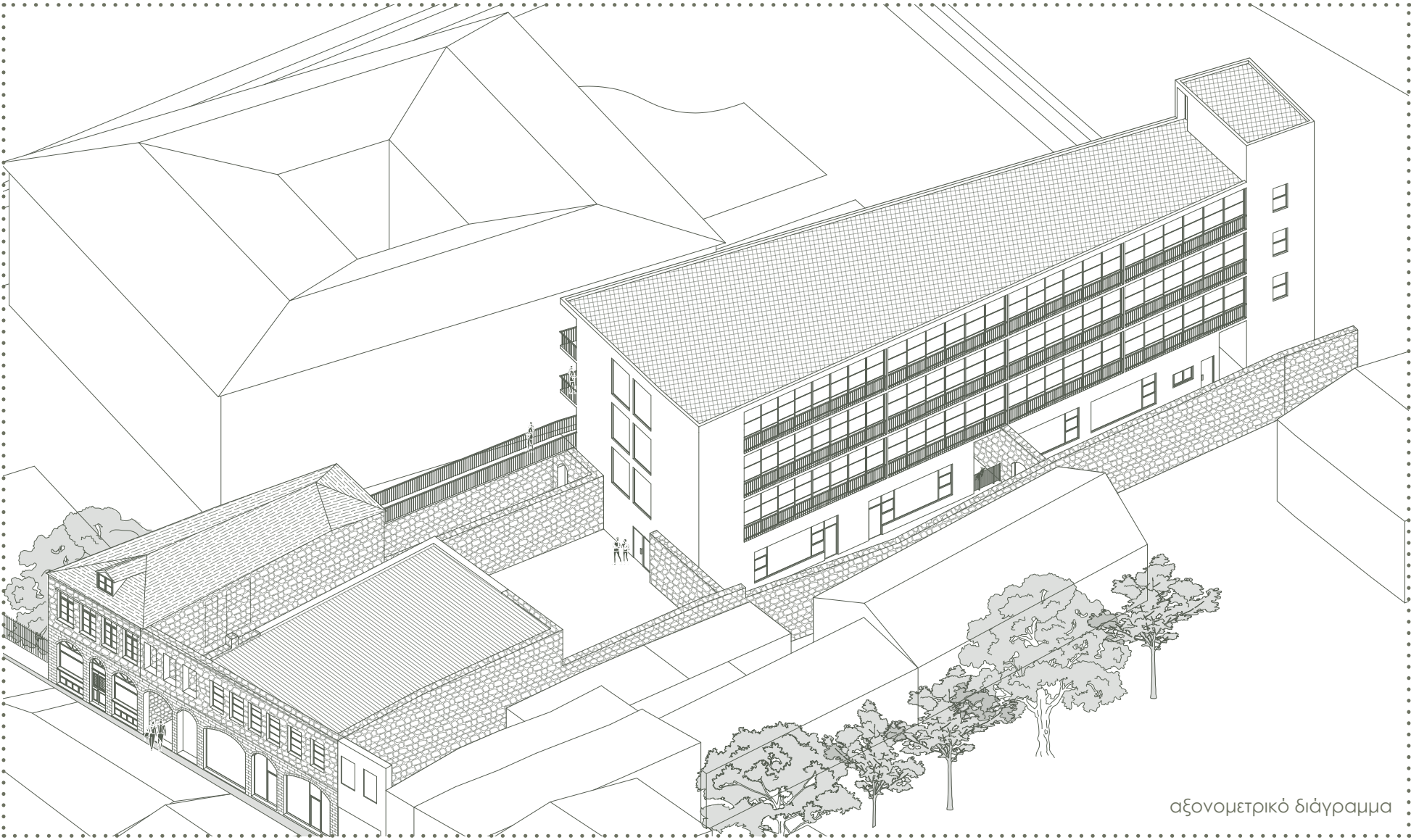

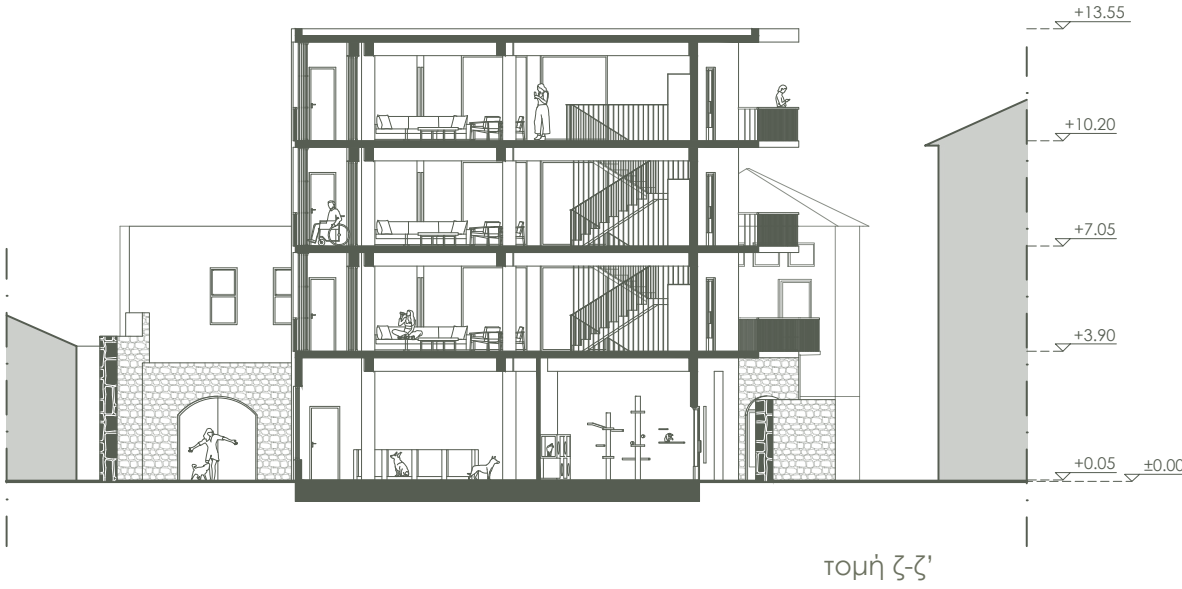
κάτοψη 2ου ορόφου

κάτοψη 3ου ορόφου

Η μέγιστη εκμετάλλευση της ηλιακής ακτινοβολίας αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα για την χωροθέτηση των κτιρίων και των λειτουργιών στο οικόπεδο. Συνεπώς, ομοίως με το χάνι Βρόσγου σχεδιάστηκαν winter garden στα μπαλκόνια των εστιών.

χωρικές αναπαράσεις

Βιβλιογραφία και Δικτυογραφία

Γουργιώτου, Δήμητρα, Δαρδιάτης, Κωνσταντίνος, Πουλογιάννη, Νατάσα, *Χάνια και πανδοχεία στα Γιάννενα*, Αρχιτεκτονικά Θέματα, Αθήνα, 1983, τχ.17, σελ. 54-57.

Έθνος, *Ιωάννινα: Αγέλες αδέσποτων σκύλων σπέρνουν φόβο σε φοιτητές, εργαζόμενους και επισκέπτες*, Τελευταία πρόσβαση: 29 Σεπτεμβρίου 2025, από: <https://www.ethnos.gr/greece/article/339287/ioanninaagelesadespotonskylonspernoyghfobosefoithtesergazomenoyskaiepiskeptes>

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, *Κανονισμός λειτουργίας των φοιτητικών κατοικιών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 2023.

Παπασταύρος, Αναστάσιος Ι., *Ιωαννίνων Εγκώμιον – το παρελθόν που δεν χάθηκε*, εκδ.Φίλιππος, Ιωάννινα, 1998.

Τσιόδουλος, Στέφανος, *Τα χάνια των Ιωαννίνων (Δεύτερο μισό 19ου – Πρώτο μισό 20ου) – Πολεοδομική προσέγγιση*, Ηπειρωτικό Ημερολόγιο 1996-97, Ιωάννινα, 1997, σελ. 265-281.

Animal and Plant Health Inspection Service - U.S. Department of Agriculture, *Animal Care Tech Note - Minimum Space Requirements for Dogs*, 2022.

Association of Shelter Veterinarians, *Checklist of Key Statements*, 2022.

Association of Shelter Veterinarians, *Guidelines for Standards of Care in Animal Shelters*, 2010.

Epirus online, *Με σχέδιο για τη διαχείριση των αδέσποτων ζώων συντροφιάς*, Τελευταία πρόσβαση: 29 Σεπτεμβρίου 2025, από: <https://epirusonline.gr/eidiseis/ipeiros/me-schedio-gia-ti-diacheirisi-ton-adespoton-zoon-syntrofias/>

Skai.gr, *Ιωάννινα: Μάχη για τα Αδέσποτα - Το Καταφύγιο και οι προκλήσεις*, Τελευταία πρόσβαση: 29 Σεπτεμβρίου 2025, από: <https://www.skai.gr/news/pet-stories/ioannina-maxi-gia-ta-adespota-to-katafygio-kai-oi-prokliseis>

